

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ธรรมกถึกในยุคพหุวัฒนธรรม: การดูแลจิตใจ การสื่อสารด้วยสื่อใหม่ และการปลูกพลังธรรมะในเยาวชน

Dhammakathika in the Multicultural Age: Mental Care, Digital Preaching,
and Youth Dhamma Empowerment

1. พระครูธรรมธรมุณีภัทร กิตติธมฺโม (ธรรมวงศ์), 2. พระณัฐฐวพัฒน์ กุสโล (ละยอย)
1. Phrakhruthammathorn Phumiphat Kittithammo (Thammawong),
2. Phra Natthawat Kusalo (Layoi)

1., 2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1., 2. Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

Author Email: poom.pumipat156@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของพระธรรมกถึกในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย ซึ่งผู้คนต้องอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตใจของฆราวาสและเยาวชน โดยศึกษาใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) บทบาทด้านการดูแลจิตใจในยุควิกฤติ (2) บทบาทด้านการสื่อสารธรรมะในสังคมพหุวัฒนธรรม และ (3) บทบาทด้านการส่งเสริมธรรมะในเยาวชน

ผลการศึกษาพบว่า ในยุควิกฤติ พระธรรมกถึกต้องปรับบทบาทเป็นผู้ดูแลจิตใจผู้ฟังที่อยู่ในภาวะเปราะบาง โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานการสื่อสารที่เกื้อกูลและไม่ตัดสิน ใช้หลักอริยสัจ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางจิตใจ และใช้สติปัญญา 4 ดำรงสติระหว่างการแสดงธรรม ด้านการสื่อสารในสังคมพหุวัฒนธรรม พระธรรมกถึกต้องเน้นคุณค่าร่วมสากล เช่น เมตตา ความไม่เบียดเบียน และความว่างจากอัตตา โดยให้ความสำคัญกับบอวจนภาษาและการฟังด้วยใจเป็นกลาง ส่วนด้านเยาวชน พระธรรมกถึกควรปรับบทบาทเป็นผู้ร่วมค้นหาความหมายของชีวิต ใช้การเล่าเรื่องจากประสบการณ์จริงและสื่อร่วมสมัย พร้อมเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วม ผู้เขียนสังเคราะห์ผลการศึกษาเป็นกรอบแนวคิด MIND โมเดล ประกอบด้วย การดูแลจิตใจด้วยสติและเมตตา การสื่อสารอย่างเปิดกว้างไม่แบ่งแยก การส่งเสริมเยาวชนด้วยธรรมะ และการยึดมั่นในแก่นธรรมด้วยความจริงใจ อันเป็นแนวทางพัฒนาพระธรรมกถึกสายวิปัสสนาเชิงนวัตกรรมที่บูรณาการหลักวิปัสสนากรรมฐานเข้ากับทักษะการสื่อสารและพุทธจิตวิทยา

คำสำคัญ: พระธรรมกถึก, พหุวัฒนธรรม, ยุควิกฤติ, การเยียวยาจิตใจ

ABSTRACT

This article analyzes the role of the Dhammakathika (Buddhist preacher) in the context of contemporary multicultural society, in which people must live together amid a diversity of religions, beliefs, and ways of life, alongside technological changes that affect the mental well-being of laypeople and youth. The study examines three key dimensions: (1) the role of mental care in an age of crisis, (2) the role of communicating the Dhamma in multicultural society, and (3) the role of promoting the Dhamma among youth.

The findings indicate that, in an age of crisis, the Dhammakathika must adapt to the role of caring for the minds of listeners in vulnerable states by drawing on the Four Brahmavihāras as a foundation for supportive, non-judgmental communication, applying the Four Noble Truths to analyze mental problems, and using the Four Foundations of Mindfulness (Satipaṭṭhāna) to sustain mindfulness while preaching. In communicating within multicultural society, the Dhammakathika must emphasize shared universal values such as loving-kindness, non-harming, and emptiness of self, while attending to non-verbal language and listening with an impartial mind. With regard to youth, the Dhammakathika should adopt the role of a fellow seeker of life's meaning, employing storytelling drawn from real experience and contemporary media, and opening space for youth participation. The authors synthesize these findings into the MIND Model (Multicultural-Inspired Noble Dhamma Communication), comprising Mindful Healing-caring for the mind through mindfulness and loving-kindness; Inclusive Communication-open and non-discriminatory communication; Nurturing Youth Empowerment-empowering youth through the Dhamma; and Dhamma Integrity-sincere adherence to the essence of the Dhamma. This serves as a guideline for developing innovative insight-oriented (Vipassanā) Dhammakathikas who integrate the principles of Vipassanā meditation with communication skills and Buddhist psychology.

Keywords: Dhammakathika, multiculturalism, times of crisis, mental care

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ต้องเผชิญกับความซับซ้อนที่ทวีความรุนแรงขึ้นทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม และจิตใจ ทำให้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันมีข้อจำกัดมากกว่าที่เคย โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และด้านอื่น ๆ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557: 5) นอกจากนี้ สังคมปัจจุบันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผู้คนต้องอยู่ร่วมกันท่ามกลางศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่หลากหลาย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2548: 19) ขณะเดียวกันเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารและการเรียนรู้ในทุกระดับ ซึ่งแม้จะเอื้อประโยชน์ด้านข้อมูลข่าวสารและความรวดเร็วในการเข้าถึงความรู้ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทาง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

จิตใจของผู้คน โดยเฉพาะในกลุ่มฆราวาสและเยาวชนที่ต้องเผชิญกับภาวะความเครียด ความโดดเดี่ยว และวิกฤติสุขภาพจิต (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2566: 1) เยาวชนยุคปัจจุบันยังเผชิญกับแรงกดดันจากหลายทิศทาง ไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการแข่งขัน เศรษฐกิจที่ผันผวน สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว รวมถึงอิทธิพลจากสื่อโซเชียลที่เร่งเร้าทั้งความคาดหวังและการเปรียบเทียบตลอดเวลา ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความสับสนในอัตลักษณ์ ความรู้สึกไร้คุณค่า และการสูญเสียทิศทางในชีวิต (New York Post, 2025) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้วิถีชีวิตสะดวกสบายขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาใหม่ที่ต้องเผชิญไปพร้อมกัน

พระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติของไทยควรมีบทบาทสำคัญในการดูแลจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ผู้คนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ พระพุทธศาสนาจึงต้องปรับตัวให้เข้าถึงจิตใจของผู้คนในทุกด้านของชีวิต การจำกัดบทบาทไว้เพียงพิธีกรรมหรือภายในเขตวัดย่อมไม่เพียงพอต่อความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจร่วมของพุทธบริษัท 4 ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำหลักในกระบวนการนี้ (กองพุทธศาสนศึกษา, 2553: 23) หนึ่งในบทบาทสำคัญของพระสงฆ์คือบทบาทของพระธรรมกถึก หรือพระนักเทศน์ ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอดพระธรรมอย่างแยบคาย และเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในการนำพระธรรมคำสอนไปเผยแผ่ (พระปลัดคมศักดิ์ รุ่งศิริ และ พระปลัดสมชาย ดำเนิน, 2565) ในบริบทของยุคปัจจุบัน บทบาทนี้จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและความทุกข์ร่วมสมัยของผู้คน พระธรรมกถึกควรเป็นผู้เข้าใจสถานะทุกข์ของผู้คนในโลกปัจจุบัน มีศรัทธาในปัญญา และถ่ายทอดธรรมะให้สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้ฟัง โดยไม่จำกัดบทบาทไว้เพียงการแสดงธรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี แนวทางสำคัญคือการนำหลักวิปัสสนา เช่น การเจริญสติ การเห็นไตรลักษณ์ และการประยุกต์ใช้พุทธจิตวิทยาเพื่อดูแลจิตใจ รวมถึงการใช้ศักยภาพของสื่อสมัยใหม่ ทั้งเสียง ภาพ วิดีโอ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อเผยแผ่ธรรมะด้วยภาษาที่อ่อนโยน เปิดกว้าง และเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ การปรับตัวในยุคพหุวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมพระธรรมกถึกให้ตอบสนองความต้องการของสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของพระธรรมกถึกในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเสนอการทำความเข้าใจใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) บทบาทด้านการดูแลจิตใจในยุควิกฤติ (2) บทบาทด้านการสื่อสารด้วยสื่อใหม่ และ (3) บทบาทด้านการส่งเสริมธรรมะในเยาวชน พร้อมทั้งเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับพระธรรมกถึกสายวิปัสสนาเชิงนวัตกรรม ที่บูรณาการหลักวิปัสสนากรรมฐานเข้ากับทักษะการสื่อสารและพุทธจิตวิทยา เพื่อพัฒนาพระนักเทศน์ยุคใหม่ที่เผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงผู้คน และนำพาสังคมสู่สันติสุขตามแนวทางพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับพระธรรมกถึก

ในเบื้องต้นจะกล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพระธรรมกถึกในด้านความหมาย คุณลักษณะ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางพื้นฐานความเข้าใจในบริบทของพระธรรมกถึกตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ความหมายของธรรมกถึก

คำว่า ธรรมกถึก เป็นคำที่มาจากบาลีว่า ธัมมกถึก (ธัมมกถึกโก) และคนโบราณคงจะออกเสียงไม่ค่อยคล่องนัก จึงเพี้ยนมาเป็น ธัมมกถึก หรือ ธรรมกถึก ซึ่งมีความหมายว่า ผู้มีวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ถ้าแปลอย่างนี้จัดเป็นศัพท์ดัดทิตที่มาจากสมาสอีกชั้นหนึ่ง ดังอรรถาธิบายว่า “ธมฺมสฺส กถา ธมฺมกถา แปลว่า วาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม ชื่อว่า ธัมมกถา” คำว่า “ธมฺมกถา ตสฺส อตฺถิติ ธมฺมกถึกโก แปลว่า วาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรมของภิกษุ นั้น มีอยู่ ดังนั้น ภิกษุ นั้นชื่อว่า ธัมมกถึกะ” ส่วนบางมติกถาว่าไม่ต้องวิเคราะห์เป็นศัพท์ โดยวิเคราะห์เป็นนามกิตก์ได้เลย ดังคำว่า “ธมฺม กถเอตฺติ ธมฺมกถึกโก แปลว่า ผู้ใดย่อมกล่าวซึ่งธรรม ดังนั้น ผู้ นั้นชื่อว่า ธัมมกถึกะ” ตามที่วิเคราะห์นี้มี 2 มติ คือ ธมฺมกถึกโก แปลว่า ผู้มีวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งธรรม (ศัพท์) และ ธมฺมกถึกโก แปลว่า ผู้กล่าวซึ่งธรรม (นามกิตก์) (พระมหาสมปอง มุทิตโต, 2547: 113-126)

ในคัมภีร์โมคคัลลานพยานกวีวิเคราะห์ศัพท์คำว่าพระธรรมกถึกไว้ว่า “กถาทีนิ สุตตมยฺนเตหิ ตตฺถ สาธุติ อสฺมึ อตฺเต อโก โหติ, กถึกโก, ธมฺมกถึกโก. แปลว่า อิก-ปัจจย ย่อมลงในอรรถนี้ว่า ดี ในความนั้น หลังจากกถา-ศัพท์ เป็นต้น ที่อรรถของสัตตมยฺนเตหิเป็นที่สุด ชื่อว่า กถึกะ และชื่อว่า ธัมมกถึกะ” (โมค (บาลี): 74)

ในคัมภีร์ปโยคสิทธิปาฐะวิเคราะห์ศัพท์คำว่าธรรมกถึกไว้ว่า “อโก กถายํ กุสโล กถึกโก, ธมฺมกถึกโก. แปลว่า ความเป็นผู้ฉลาดในถ้อยคำ ลงอิก-ปัจจย สำเร็จรูปเป็น กถึกะ และชื่อว่า ธัมมกถึกะเหมือนกัน” (ปโยค (บาลี): 74)

ในคัมภีร์นิรุตติที่ปนิวิเคราะห์ศัพท์คำว่าพระธรรมกถึกไว้ว่า “ตตฺถ สาธุติ อตฺเต กถา ทีหิ อโก โหติ, กถายํ สาธุ กถึกโก, ธมฺมกถายํ สาธุ ธมฺมกถึกโก. แปลว่า อิก-ปัจจย ย่อมลงในอรรถว่า ความดี ในความข้อความนั้น จากกถา-ศัพท์ เป็นต้น ความดีในถ้อยคำนั้น ชื่อว่า กถึกะ, ความดีในการกล่าวธรรม ชื่อว่า ธัมมกถึกะ” (นิรุตติ (บาลี): 532)

นอกจากนี้ พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ให้ความหมายของธรรมกถึกไว้ว่า ผู้กล่าวสอนธรรม ผู้แสดงธรรม นักเทศน์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551: 142) และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานกล่าวว่า ธรรมกถึกเป็นคำที่ใช้เรียกพระนักเทศน์หรือผู้แสดงธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 553)

คุณสมบัติของธรรมกถึก

ในแนวทางของพระพุทธศาสนา ผู้ที่จะดำรงตนเป็นพระธรรมกถึกหรือนักเทศน์ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติอันเหมาะสมหลายด้าน ทั้งด้านจิตใจ การใช้วาจา ความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และการประพฤติตนเป็นแบบอย่าง มากกว่าเพียงความสามารถกล่าวธรรมให้ผู้อื่นฟัง โดยคุณสมบัติเหล่านี้จำแนกออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

1. คุณสมบัติพื้นฐานของการเทศน์ ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (อุทายีสุตฺร) พระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงคุณสมบัติพื้นฐานของผู้แสดงธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) แสดงธรรมเป็นลำดับ เรียบเรียงเนื้อหาต่อเนื่องไม่ตัดตอน 2) อธิบายด้วยเหตุผล ใช้ตัวอย่างหรือเหตุผลประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย 3) พูดด้วยเมตตา มีเจตนาเพื่อประโยชน์แก่ผู้ฟัง 4) ไม่เทศน์เพราะหวังลาภ ไม่แสดงธรรมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว 5) ไม่เสียดีสีผู้อื่น ไม่ยกตนข่มผู้อื่นหรือจาบจ้วงใคร (อง.ปณ. (ไทย) 22/159/263)

2. เป้าหมายของการเทศน์ ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ธัมมัสสวนสูตร) พระพุทธองค์ทรงกล่าวถึงการฟังธรรมซึ่งเป็นเป้าหมายของการเทศน์หรือแสดงธรรม โดยพระธรรมกถึกควรทำให้ผู้ฟังได้รับ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ประโยชน์ 5 ประการ ได้แก่ 1) ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยรู้ 2) เข้าใจสิ่งที่เคยฟังแล้วไม่เข้าใจ 3) คลายความสงสัย 4) ปรับความเห็นให้ถูกต้อง 5) จิตใจผ่องใส (อง.ปญ. (ไทย) 22/202/344)

3. คุณสมบัติตามวาทีสูตร ในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (วาทีสูตร) พระพุทธองค์ตรัสถึงนักพูดที่ดี 4 ประการ อันเป็นคุณสมบัติของพระธรรมกถึก ได้แก่ 1) นักพูดที่จ่นด้านอรรถ แต่ไม่จ่นด้านพยัญชนะ 2) นักพูดที่จ่นด้านพยัญชนะ แต่ไม่จ่นด้านอรรถ 3) นักพูดที่จ่นทั้งด้านอรรถและด้านพยัญชนะ 4) นักพูดที่ไม่จ่นทั้งด้านอรรถและด้านพยัญชนะ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/140/208)

4. คุณสมบัติตามหลักพุทธธรรมร่วมสมัย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของพระธรรมกถึก แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544: 42)

1) รูปร่างพละกามา หมายถึง มีประมาณในรูป ได้แก่ รูปร่างดี หน้าตาดี ผิวพรรณดี
2) โสฬสพละกามา หมายถึง มีประมาณในเสียง มีความงามในการพูด ได้แก่ มีน้ำเสียงแจ่มใส ชัดเจน นุ่มนวล ชวนฟัง กลมกล่อม ไม่พร่า และกังวาน

3) ธรรมมัยพละกามา หมายถึง มีประมาณในธรรม คือ มีบุคลิกภาพทางสติปัญญา พัฒนาตัวเองให้มีความสามารถ เฉลียวฉลาด เป็นนักปราชญ์ เปี่ยมด้วยสติปัญญา ประกอบด้วยองค์สัปปริสธรรม 7 ได้แก่ ธัมมัญญตา (รู้เหตุ) อตถัญญตา (รู้ผล) อตตัญญตา (รู้ตน) มัตตัญญตา (รู้ประมาณ) กาลัญญตา (รู้เวลา) ปริสสัญญตา (รู้กลุ่มชน) และบุคคลัญญตา (รู้บุคคล)

4) สุวิชาจาจรณสัมปันนา หมายถึง ถึงพร้อมด้วยวิชาและความประพฤติที่ดี ได้แก่ สุวิชาโน (รู้ดี) สุสาสโน (สอนดี) สุปฏิปันโน (ประพฤติดี)

คุณสมบัติตามหลักสมบัติ 5 ประการ

พระเทพกิตติปัญญาคุณได้กล่าวถึงคุณสมบัติของพระธรรมกถึกหรือพระธรรมทูตที่ดีว่าต้องประกอบด้วยองค์ธรรม 5 ประการ ได้แก่ (พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวุฒโฒภิกขุ), 2544: 20-30)

1. รูปร่างสมบัติ คือ มีบุคลิกและกิริยามารยาทเรียบร้อย สงบสำรวม สมเป็นสมณะ
2. สัททสมบัติ คือ มีเสียงดัง ชัดเจน มีจังหวะไพเราะ เหมาะสมกับเนื้อหาและอารมณ์ของธรรมะ
3. รสสมบัติ คือ การแสดงธรรมต้องมีรสชาติ น่าฟัง ชวนติดตาม เกิดความปีติเลื่อมใสในธรรม
4. ธรรมสมบัติ คือ มีความรู้แตกฉานในพระธรรมวินัย มีศัลยาจารวัตรดีงาม เข้าใจทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ สามารถตอบข้อซักถามทางธรรมได้ชัดเจน

5. วาทสมบัติ คือ มีวาทีศิลป์ในการพูด พูดชัดเจน มีคารมจูงใจ เป็นพหูสูต รู้กาลเทศะ ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมทั้งภาษากลางและภาษาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลในการเผยแผ่พระธรรม

หลักธรรมที่สนับสนุนคุณสมบัติพระธรรมกถึก

พระธรรมกถึกในพระพุทธศาสนาต้องเป็นผู้มีหลักธรรมรองรับวิธีการถ่ายทอดให้มีประสิทธิภาพและเปี่ยมด้วยเมตตาธรรม มากกว่าการเป็นเพียงผู้กล่าวธรรม โดยมีพื้นฐานจากพุทธวิธีการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสรุปได้ 4 ประการ ได้แก่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547: 43)

1. สันทัสสนา การอธิบายให้เห็นธรรมะชัดเจน เปรียบเหมือนนำผู้ฟังไปประสบด้วยตนเอง ทำให้เนื้อหาเข้าใจได้ง่าย

2. สมาทปนา การชักจูงผู้ฟังให้คล้อยตามด้วยเหตุผลและศรัทธา น้อมนำสู่การปฏิบัติด้วยความเข้าใจ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

3. สมุดเตชนา การเข้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกล้าและแรงบันดาลใจ เชื่อมมั่นในตนเองว่าสามารถปฏิบัติตามหลักธรรมได้

4. สัมผัสทั้งสนา การสร้างบรรยากาศเบิกบาน ฟังแล้วชื่นใจ ไม่เคร่งเครียด ทำให้เกิดศรัทธาและความหวังในการดำเนินชีวิต

นอกจากหลักวิธีการสอนแล้ว พระธรรมกถึกจำเป็นต้องวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟังตามระดับสติปัญญา ซึ่งพระพุทธองค์ทรงจำแนกไว้ 4 ประเภท คือ (อง.จตุกก. (ไทย) 21/133/202)

1. อุกมภูติปัญญา ผู้มีปัญญาหลักแหลม เข้าใจธรรมได้ทันทีเมื่อยกประเด็นขึ้น
2. วิปจิตปัญญา ผู้ที่เข้าใจเมื่อได้รับการอธิบายพร้อมการซักถาม
3. เนยยะ ผู้ที่ต้องได้รับการฝึกอบรมต่อเนื่องจึงจะเข้าใจธรรมได้
4. ปทปรมะ ผู้ที่ยังไม่สามารถเข้าใจธรรมะได้ในขณะนั้น มีทิวฐิหรือมิจฉาทิวฐิฝังแน่น

แนวคิดนี้แสดงให้เห็นว่าการเทศน์ต้องสอดคล้องกับสภาพจิตและภูมิปัญญาของผู้ฟังเป็นสำคัญมากกว่าการกล่าวธรรมตามลำพัง จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมตัว ประเมินกลุ่มเป้าหมาย และเลือกเนื้อหาให้เหมาะสม

ในส่วนของการจัดเนื้อหา พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้แสดงหลักการจัดการเรียนรู้เชิงพุทธศาสตร์ 7 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสอนของพระพุทธองค์ ได้แก่ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2547: 31-32)

1. สอนจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้เห็นและเข้าใจง่าย หรือสิ่งที่เคยรู้อยู่แล้ว ไปสู่สิ่งที่เข้าใจได้ยากยิ่งขึ้น
2. สอนเนื้อหาให้ลุ่มลึกขึ้นตามลำดับขั้น โดยเรียงต่อเนื่องกัน
3. หากหัวข้อที่สอนสามารถแสดงให้เห็นได้จริง ควรจัดการเรียนรู้ด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู เห็น และฟังด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้แบบประสบการณ์ตรง
4. สอนตรงประเด็น ตรงเนื้อหา มีจุดมุ่งหมายชัดเจน ไม่วกวนหรือออกนอกเรื่องโดยไม่จำเป็น
5. สอนด้วยเหตุผล สามารถยืนยันตามความเป็นจริงได้ หรือที่เรียกว่า สนิทาน
6. สอนเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดผลในการเรียนรู้ ไม่ใช่สอนเพื่อแสดงความรู้ของตน

7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรค่าแก่การเรียนรู้ และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับพระธรรมกถึก สรุปได้ว่า พระธรรมกถึก หมายถึง พระภิกษุผู้แสดงธรรมหรือนักเทศน์ในพระพุทธศาสนา ผู้มีหน้าที่ถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่สาธุชนอย่างเหมาะสม โดยผู้จะเป็นธรรมกถึกที่ดีต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม มีคุณสมบัติสำคัญ เช่น การเรียบเรียงธรรมะตามลำดับ อธิบายด้วยเหตุผล เมตตาต่อผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพื่อลาภผล และไม่กล่าวตนข่มผู้อื่น รวมถึงต้องมีบุคลิกสงบบารวม น้ำเสียงชัดเจน พุดนำฟัง เข้าใจธรรมะแตกฉาน และมีศิลปะในการพูดให้คนเกิดศรัทธา นอกจากนี้ยังต้องรู้จักผู้ฟัง ปรับเนื้อหาให้เหมาะกับระดับสติปัญญา และใช้วิธีการสอนที่เข้าใจง่าย เช่น อธิบายให้เห็นภาพ ชวนให้เชื่อและปฏิบัติได้จริง เข้าใจให้เกิดแรงบันดาลใจ และทำให้ผู้ฟังรู้สึกเบิกบานใจ พระธรรมกถึกจึงเป็นผู้นำธรรมะสู่จิตใจของผู้คนด้วยเมตตาและปัญญา

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

วิเคราะห์พระธรรมกถึกในยุคพหุวัฒนธรรม

ยุคพหุวัฒนธรรม (Multicultural Era) คือยุคที่ผู้คนจากหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิตต้องอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุแห่งโลกาภิวัตน์ การอพยพย้ายถิ่น การพัฒนาเทคโนโลยี หรือกระแสการเคลื่อนไหวทางสังคม ความหลากหลายนี้ก่อให้เกิดทั้งโอกาสในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และความท้าทายในการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจโดยไม่เบียดเบียนกัน (Parekh, B., 2000 : 6) สำหรับสังคมไทยแม้มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าโครงสร้างสังคมมีความเป็นพหุวัฒนธรรมมากขึ้นทั้งในระดับชุมชน การศึกษา และโลกออนไลน์ ปรากฏการณ์เช่นนี้ส่งผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ โดยเฉพาะพระธรรมกถึกซึ่งมีบทบาทในการสื่อสารพระธรรมไปยังสาธารณชน บทบาทของพระธรรมกถึกในยุคพหุวัฒนธรรมจึงต้องปรับเปลี่ยนเป็นผู้แปลความธรรมะให้เข้ากับวิถีโลกโดยไม่ละทิ้งแก่นสารของพระธรรมคำสอน การเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง ความสามารถในการสื่อสารโดยไม่แบ่งแยก และทักษะการใช้ภาษาที่อ่อนโยนคือหัวใจสำคัญของพระธรรมกถึกยุคนี้ เพื่อให้ธรรมะเป็นพลังในการบรรเทาทุกข์ สื่อสารและสร้างแรงบันดาลใจในสังคมร่วมสมัยที่หลากหลาย ตามแนวทางต่อไปนี้

1. วิเคราะห์บทบาทพระธรรมกถึกกับการประคับประคองจิตใจในยุควิกฤต

ในบริบทของศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยวิกฤตซ้อนวิกฤต ทั้งทางเศรษฐกิจ โรคระบาด ความโดดเดี่ยวทางสังคม และอิทธิพลจากเทคโนโลยี พระธรรมกถึกในยุคนี้ไม่อาจจำกัดบทบาทตนไว้เพียงการแสดงธรรมเชิงพิธีกรรมหรือการถ่ายทอดคำสอนแบบดั้งเดิม ต้องขยับบทบาทเป็นผู้ประคับประคองจิตใจของผู้ฟังที่อยู่ในภาวะเปราะบาง โดยประยุกต์พุทธธรรมและการสื่อสารด้วยเมตตาเป็นเครื่องประกอบ การประคับประคองจิตใจในลักษณะนี้ดำเนินในรูปของการภาวนาเพื่อผู้อื่น ต่างจากการสั่งสอนหรือเทศน์อย่างเคร่งขรึม พระธรรมกถึกต้องดำรงสติและเจตนาเมตตา ถ่ายทอดธรรมะด้วยความเข้าใจภายในและว่างจากอัตตา มุ่งฟังอย่างเข้าใจและพูดอย่างเห็นใจ สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมว่าด้วยจิตใจและแนวทางวิปัสสนากรรมฐาน โดยใช้เครื่องมือทางธรรมะบรรเทาความทุกข์ทางจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบในวิกฤต ดังนี้

1.1 ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการสื่อสาร

ในบริบทของพระธรรมกถึกยุคพหุวัฒนธรรม การสื่อสารครอบคลุมทั้งการถ่ายทอดเนื้อหาทางธรรมและความสามารถในการเข้าถึงจิตใจของผู้ฟัง โดยเฉพาะในยุคที่ผู้คนมีความหลากหลายทั้งความเชื่อ ประสบการณ์ และสภาพจิตใจ พระธรรมกถึกจึงต้องอาศัยทักษะเมตตาซึ่งมีรากฐานจากหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา (อง.ปญจก, (ไทย) 22/192/319) เป็นเครื่องมือสำคัญของการสื่อสารเพื่อประคับประคองจิตใจผู้ฟัง ดังนี้

1) เมตตา เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่พระธรรมกถึกต้องใช้ในการแสดงธรรม โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ความสับสน และความเปราะบางทางจิตใจ เมตตาในที่นี้หมายถึงความปรารถนาดีที่มุ่งเกื้อกูลผู้ฟังให้พ้นจากทุกข์ ต่างจากความสงสารทั่วไป ปรากฏในการเลือกใช้ถ้อยคำอ่อนโยน ปราศจากการตำหนิ การตัดสิน และการทำให้ผู้ฟังรู้สึกต่ำต้อย ความเมตตาช่วยให้การเทศนาให้ความรู้ทางธรรมควบคู่ไปกับการปลอบโยนและประคับประคองจิตใจของผู้คนที่กำลังเผชิญความทุกข์ การสื่อสารด้วยเมตตายังเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้ฟังใคร่ครวญตนเองโดยไม่รู้สึกถูกชี้นำหรือตั้งแง่ใด ๆ

2) กรุณา คือความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ เป็นคุณสมบัติสำคัญของพระธรรมกถึกในการแสดงธรรม กล่าวคือ ต้องเข้าใจและเข้าถึงทุกข์ของผู้ฟังได้จริง ควบคู่กับการอธิบายหลักธรรม พระ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ธรรมกถึกที่มีกรุณาจะไม่ใช้ถ้อยคำตัดสินหรือเทศนาในลักษณะกล่าวโทษ เปิดใจฟังเรื่องราวของผู้ฟังด้วยความเข้าใจ รู้เท่าทันความรู้สึก ความวิตกกังวล และภาวะที่กำลังเผชิญ การแสดงธรรมด้วยกรุณาต้องอาศัยความเข้าใจและความไวต่อความรู้สึกของผู้ฟัง พร้อมทั้งประยุกต์หลักธรรมเข้ากับสถานการณ์ชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม การแสดงธรรมด้วยกรุณาจึงมีลักษณะของการลอบโยนและเป็นแสงนำทางให้ผู้ฟังเห็นความเป็นไปได้ใหม่ในชีวิต

3) มุทิตา คือความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุขหรือประสบความสำเร็จ เป็นคุณธรรมที่พระธรรมกถึกควรมีในการสื่อสาร โดยเฉพาะเมื่อผู้ฟังได้พัฒนาตนเองหรือก้าวพ้นความทุกข์ด้วยความเพียรพยายาม การมีมุทิตาทำให้พระธรรมกถึกสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของผู้ฟัง พร้อมแสดงความชื่นชม ยกย่อง และให้คุณค่ากับความก้าวหน้านั้น การสื่อสารที่มีมุทิตายังสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังเกิดความมั่นใจในตนเอง รู้สึกว่าได้รับการยอมรับ ปราศจากการตัดสินหรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น พื้นที่ของการแสดงธรรมจึงกลายเป็นพื้นที่แห่งกำลังใจ ส่งเสริมให้ผู้ฟังกล้าก้าวเดินต่อไปบนเส้นทางแห่งธรรม ด้วยความรู้สึกว่าตนมีคุณค่าและได้รับการเห็นคุณค่า

4) อุเบกขา คือการวางใจเป็นกลางบนฐานของปัญญา หมายถึงการไม่ยึดติดกับอารมณ์ของตนและไม่เร่งเร้าให้ผู้อื่นคิดหรือรู้สึกตาม ต่างจากความเพิกเฉยหรือเย็นชา ในบทบาทของพระธรรมกถึก อุเบกขามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสื่อสาร โดยเฉพาะเมื่อผู้ฟังอยู่ในภาวะทุกข์ สับสน หรือกำลังเปลี่ยนแปลงในชีวิต พระธรรมกถึกที่มีอุเบกขาจะฟังด้วยใจที่เปิดกว้าง ไม่ลำเอียง ไม่ตัดสินเร็ว และไม่ผลักดันให้ผู้ฟังเปลี่ยนแปลงในทันที ให้พื้นที่และเวลาแก่ผู้ฟังในการสำรวจตนเอง การสื่อสารที่ประกอบด้วยอุเบกขาจึงสร้างพื้นที่ปลอดภัยไปในตัว ผู้ฟังสามารถแสดงออก เรียนรู้ และเข้าใจตนเองได้

1.2 ใช้หลักอริยสัจ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางจิตใจ

พระธรรมกถึกในยุควิกฤตจำเป็นอย่างยิ่งต้องเข้าใจปัญหาทางจิตใจของผู้ฟัง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ผู้คนเผชิญกับภาวะเครียด ซึมเศร้า ว่างเปล่า หรือหลงทิศทางในชีวิต หลักอริยสัจ 4 ใช้เป็นแนวทางสำคัญในการวิเคราะห์สภาพจิต และออกแบบบทเทศน์ให้เกิดประโยชน์ในการบรรเทาทุกข์ ดังนี้

1) ทุกข์ การเทศนาที่เข้าถึงใจผู้ฟังเริ่มจากการรับรู้ทุกข์ พระธรรมกถึกควรรับฟังความทุกข์ของผู้ฟังด้วยการเปิดใจ เข้าถึงความรู้สึกเบื้องต้นควบคู่กับการเข้าใจในระดับเนื้อหา เช่น ความโดดเดี่ยว ความรู้สึกไร้ค่า ความกดดันจากครอบครัว หรือความสูญเสียที่ยังฝังใจ การเห็นทุกข์โดยไม่ตัดสินหรือรีบชี้ทางออกทันทีคือจุดเริ่มต้นของการบรรเทาทุกข์ การเทศน์บนพื้นฐานของความเข้าใจในทุกข์ของผู้ฟังจะมีลักษณะของการอยู่ร่วมกับความรู้สึกของผู้ฟังในภาวะที่เขาเป็นอยู่ เป็นคำพูดที่ประคองใจ แทนที่จะบังคับให้เปลี่ยน การรับฟังโดยไม่ตัดสินเช่นนี้จะเปลี่ยนการเทศนาให้กลายเป็นพื้นที่ปลอดภัย ผู้ฟังสามารถเปิดใจ น้อมรับธรรมะ และกลับไปทบทวนชีวิตด้วยตนเองโดยไม่รู้สึกลำบาก การเห็นทุกข์จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจและเมตตา

2) สมุทัย เมื่อพระธรรมกถึกรับรู้ความทุกข์ของผู้ฟังแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือช่วยชี้ให้เห็นต้นตอหรือต้นเหตุแห่งทุกข์ ในลักษณะของการนำผู้ฟังเข้าใจกลไกภายในที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ปราศจากการตัดสินหรือกล่าวโทษ เช่น ความยึดติดในความคาดหวัง ความสำเร็จ หรือความรักที่ไม่สมดุล การวิเคราะห์สมุทัยต้องอาศัยปัญญาและความเข้าใจในธรรมชาติของจิตใจมนุษย์ ต้องนำหลักธรรมมาประยุกต์เข้ากับชีวิตจริงของผู้ฟังอย่างตรงจุด การยกหลักธรรมมาอธิบายอย่างล่อย ๆ ยังไม่เพียงพอ พระธรรมกถึกควรช่วยให้ผู้ฟังเห็นว่าเหตุ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

แห่งทุกข์ประกอบด้วยสิ่งภายนอกส่วนหนึ่ง และการตีความ การยึดถือ ตลอดจนการปรุงแต่งในใจตนเองอีก ส่วนหนึ่ง การชี้สมุทัยด้วยความเข้าใจช่วยให้ผู้ฟังเกิดปัญญา ลดความรู้สึกละอายใจตัวเอง และเริ่มมองเห็นหนทาง คลี่คลายทุกข์ด้วยตนเอง เป็นการวางรากฐานของการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ความสุขต่อไป

3) นิโรธ บทบาทสำคัญของพระธรรมกถึกครอบคลุมทั้งการชี้ให้เห็นปัญหาและการปลุก ความหวังในใจผู้ฟัง นิโรธหรือการดับทุกข์คือหลักที่เปิดให้เห็นว่าความทุกข์คลี่คลายได้ หากเปลี่ยนมุมมอง เข้าใจเหตุแห่งทุกข์ และปรับวิถีชีวิตตามหลักธรรม พระธรรมกถึกควรชี้ให้ผู้ฟังเห็นว่าการหลุดพ้นเริ่มต้นได้จาก การมองเห็นความเป็นจริงด้วยใจสงบ เช่น การปล่อยวางความยึดติด การไม่กดดันตนเองเกินไป หรือการฝึกสติ ในชีวิตประจำวัน เมื่อผู้ฟังเห็นว่าการดับทุกข์เป็นไปได้ ย่อมเกิดพลังใจก้าวเดินต่อไปในชีวิต ได้เห็นแสงสว่างว่า แม้ชีวิตจะเผชิญทุกข์เพียงใด ก็มีทางออกเสมอ และผู้ฟังสามารถกลับมาเย็นได้อีกครั้ง

4) มรรค หน้าที่สำคัญของพระธรรมกถึกในช่วงท้ายของการแสดงธรรม คือการชี้ให้เห็น ทางออกจากความทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ที่จับต้องได้ เป็นแนวทางดำเนินชีวิตที่ผู้ฟังนำไปใช้ได้จริงในแต่ละวัน เช่น การฝึกเจริญสติในกิจวัตรประจำวัน การรู้เท่าทันอารมณ์ของตน การลดหรือคลายความเป็นอัตตา และทิฐิ การตั้งเป้าหมายชีวิตอย่างพอประมาณ หรือการเลือกเสพสื่อที่ส่งเสริมสุขภาพทางจิตใจ การเสนอ มรรคในลักษณะของแผนที่ภายในให้ทั้งความรู้และแรงกระตุ้นให้ผู้ฟังกล้ากลับมาทบทวนตนเอง เริ่ม เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมกับบริบทชีวิตของตน คำสอนที่มีมรรคชัดเจนจะเสนอแนวทางให้เกิดสติ ปัญญา และความมั่นคงภายใน (สมาธิ) ทำให้การเทศนาก้าวข้ามการชี้สังขธรรมของความทุกข์เพียงลำพัง

1.3 ใช้สติปัญญา 4 เป็นเครื่องมือฝึกจิตในการแสดงธรรม

พระธรรมกถึกในยุคพหุวัฒนธรรมปัจจุบันจำเป็นต้องมีสติเป็นฐานของการเทศนา ทั้งในการ ฝึกตนก่อนแสดงธรรม และการนำสติมาใช้ในกระบวนการสื่อสารกับผู้ฟัง หลักสติปัญญา 4 ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญในการเจริญสติต่อทั้งภายในและภายนอก ส่งผลต่อความสงบของผู้แสดง ธรรม พร้อมทั้งช่วยให้การเทศน์ของพระธรรมกถึกมีคุณภาพทั้งทางอารมณ์และปัญญา ดังนี้

1) กายานุปัสสนา พระธรรมกถึกควรมีสติต่อกายอยู่เสมอ ทั้งท่วงท่า น้ำเสียง การหายใจ และความตึงเครียดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างเทศนา การรู้ทันกายช่วยให้ไม่ตกอยู่ในความประหม่าและปราศจาก ท่าทีที่ไม่เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดความสงบ ความมั่นคง และความน่าเชื่อถือ การรับรู้กายจึงเป็น พื้นฐานของการสื่อสารที่มีคุณภาพ ทั้งในการสื่อสารธรรมะและการแสดงความมั่นคงภายในของผู้พูด

2) เวทนานุปัสสนา ระหว่างเทศนา พระธรรมกถึกย่อมเกิดความรู้สึกละอายใจ ทั้งความสุข ความเครียด ความลึกลับ และความปลื้มปิติ การรู้เท่าทันเวทนาเหล่านี้ช่วยให้พระธรรมกถึกไม่สับสนระหว่าง อารมณ์ส่วนตัวกับสาระธรรมที่ต้องสื่อออกไป การเทศนาจึงบริสุทธิ์ตรงตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ปราศจากการครอบงำของอารมณ์ และไม่แฝงด้วยความไม่มั่นคงทางจิตใจ

3) จิตตานุปัสสนา พระธรรมกถึกต้องรู้ทันจิตของตนอยู่เสมอ ขณะเทศนาอาจเกิดความลังเล ความมั่นใจเกินไป หรือความคิดฟุ้งซ่านโดยไม่รู้ตัว การมีสติในจิตช่วยให้รู้จิตตนเองก่อนสื่อสารกับจิตของผู้อื่น ป้องกันการเทศนาด้วยอัตตา รักษาความตั้งมั่น และถ่ายทอดธรรมด้วยใจที่เป็นกลาง

4) ธรรมานุปัสสนา ขณะเทศนา พระธรรมกถึกอาจเกิดสภาวะภายในหลากหลาย เช่น ความ โกรธ ความยึดมั่น หรือความหลง การมีสติช่วยระแวดระวังกับหลักธรรม ทำให้พระธรรมกถึกเห็นสิ่งเหล่านี้

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ตามจริง เช่น เห็นโทษเป็นโทษ โมหะเป็นโมหะ การมีธรรมานุปัสสนาเช่นนี้ทำให้ไม่หลุดจากกรอบธรรมะ สามารถอธิบายหลักธรรมได้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน

โดยสรุป พระธรรมกถึกจำเป็นต้องปรับบทบาทเป็นผู้ประคับประคองจิตใจ สื่อสารด้วยความเมตตา เข้าใจความทุกข์ของผู้อื่น และประยุกต์ธรรมะได้ตามสถานการณ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานการสื่อสารที่เกื้อกูล ไม่ตัดสิน และเปิดพื้นที่ให้ผู้ฟังรู้สึกปลอดภัย ในขณะเดียวกัน พระธรรมกถึกต้องใช้วิธีสัจ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางจิตใจ เริ่มจากการรับรู้ทุกข์ เข้าใจสมุทัย ชี้ให้เห็นนิโรธ และเสนอแนวทางมรรคที่เป็นไปได้จริง การฝึกสติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การเทศนาเปี่ยมด้วยสติ สมดุล และมั่นคงในธรรม ทั้งหมดนี้ทำให้พระธรรมกถึกเป็นผู้นำทางใจผู้คน โดยใช้ธรรมะเป็นพลังในการบรรเทาทุกข์

2. วิเคราะห์ธรรมกถึกกับการสื่อสารธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม

บริบทสังคมร่วมสมัยมีลักษณะพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยหลากหลายทางศาสนา เชื้อชาติ ความเชื่อ และวิถีชีวิต การสื่อสารธรรมะในบริบทเช่นนี้ไม่อาจตั้งอยู่บนฐานของความจริงชุดเดียวหรือการชี้แนะทางศรัทธาในลักษณะตายตัว การสื่อสารจึงต้องอาศัยศิลปะเชิงเมตตาและสติ ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของสัมมาวาจาและอุเบกขาตามหลักอริยมรรค บทบาทของพระธรรมกถึกในฐานะผู้สื่อสารพระธรรมคำสอนจึงต้องพัฒนาหลักคำสอนให้มีความเป็นสากล เน้นคุณค่าร่วมสากล เช่น ความเมตตา ความไม่เบียดเบียน ความว่างจากตัวตน และความเปี่ยมกลางทางใจ แทนการเน้นความเหนือกว่าของศาสนาตนเหนือความเชื่ออื่น เนื้อหาที่สื่อสารต้องสัมพันธ์กับคุณค่าทางศีลธรรมที่ยอมรับได้ในวงกว้าง นอกจากองค์ประกอบด้านถ้อยคำแล้ว พระธรรมกถึกยังต้องให้ความสำคัญกับอวัจนภาษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการเทศน์ ดังนี้

2.1 สื่อสารด้วยความเมตตา การสื่อสารของพระธรรมกถึกมีองค์ประกอบมากกว่าเนื้อหาธรรมะที่ถูกต้อง กล่าวคือ ยังรวมถึงท่าทีแห่งความเมตตาที่แสดงออกทางภาษากายและภาวะจิตอย่างสอดคล้องกัน ท่าทีเหล่านี้แสดงออกทางสีหน้า น้ำเสียง และกิริยา ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกของผู้ฟังโดยตรง สีหน้าที่เปิดกว้าง น้ำเสียงที่นุ่มนวล และกิริยาที่สุ่มสับสน เป็นภาษาไร้คำพูดที่ถ่ายทอดความไว้วางใจ ความอบอุ่น และความปลอดภัยทางใจในห้วงขณะของการฟังธรรม พระธรรมกถึกที่มีเมตตาต่อย่อมตั้งต้นจากภาวะจิตที่ตั้งมั่น ไม่เร่งรีบ ไม่บีบบังคับ และไม่แสดงอำนาจเหนือผู้ฟัง การแสดงธรรมจึงกลายเป็นการเชื้อเชิญให้ผู้ฟังเปิดใจรับรู้ธรรมะ มากกว่าการพยายามเปลี่ยนความคิด การมีเมตตาในท่าทีภายนอกจึงแสดงถึงคุณสมบัติภายใน และทำให้ธรรมะที่ถ่ายทอดกลายเป็นประสบการณ์ที่เข้าถึงจิตใจของผู้ฟังโดยไม่ต้องฝืนใจ มากกว่าเป็นเพียงถ้อยคำ

2.2 มีความสำรวม คุณลักษณะสำคัญที่ทำให้พระธรรมกถึกมีพลังในการสื่อสารธรรมะ คือ ความสงบสำรวม อันเกิดจากการฝึกฝนจิตใจอย่างสม่ำเสมอด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ความสงบนี้เป็นภาวะของการตั้งอยู่กับปัจจุบันโดยไม่ถูกครอบงำด้วยความฟุ้งซ่านหรือความอยากเด่น มากกว่าการไม่เคลื่อนไหวหรือการเงยเบย ความสงบนี้ปรากฏออกทางการพูดที่ชัดเจนไม่เร่งร้อน การใช้ส่ายตาอย่างพอเหมาะ และกิริยาที่มั่นคงและอ่อนโยน ทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความสงบที่ปลอดภัย และนำไปสู่ความไว้วางใจ ความนอบน้อม และการเปิดใจต่อคำสอน

2.3 ฟังด้วยใจที่เป็นกลาง แม้พระธรรมกถึกจะมีบทบาทหลักคือการเทศน์สอน การฟังก็เป็นคุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็นไม่น้อยไปกว่าการพูด โดยเฉพาะการฟังอย่างตั้งใจที่ประกอบด้วยเจตนารับฟังอย่างเปิดใจและไม่รีบตัดสินสิ่งที่ได้ยิน การฟังด้วยใจที่เป็นกลางช่วยให้พระธรรมกถึกเข้าใจความทุกข์ ความ

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

เชื่อ หรือความลังเลของผู้ฟัง และปรับเนื้อหาธรรมะให้สอดคล้องกับจริตของผู้ฟังแต่ละคน การฟังเช่นนี้ยังทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการฟังมีความหมายและไม่ถูกทอดทิ้ง แม้พระธรรมภิกขุจะไม่เห็นด้วยกับความเห็นหรือทัศนคติของผู้ฟัง ก็ยังแสดงออกด้วยความเคารพ ทำให้บรรยากาศของการเทศนาเปิดกว้าง และเอื้อต่อการเกิดศรัทธา ความเข้าใจ และแรงบันดาลใจในการฝึกตน

ดังนั้นแล้ว แนวทางการเทศนาในบริบทพุทธวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้และรับรู้โลกของผู้ฟัง ก่อนถ่ายทอดธรรมะที่แสดงสัจธรรมและประสบการณ์ภายในของตนอย่างอ่อนโยนและไม่แบ่งแยก มากกว่าการกำหนดกรอบความถูกหรือผิด ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธวิธีการสอน 4 ประการ ได้แก่ 1. สันติสนทนา (เทศน์ให้เห็นธรรมะอย่างชัดเจน) 2. สมาทปนา (ชักจูงผู้ฟังให้คล้อยตามด้วยเหตุผลและศรัทธา) 3. สมุตเตชนา (เข้าใจให้ผู้ฟังเกิดความกล้าและแรงบันดาลใจ) และ 4. สัมปหังสนา (สร้างบรรยากาศแห่งความเบิกบาน) โดยรวมคือการมุ่งสร้างความเข้าใจร่วมกันมากกว่าการชี้ว่าอย่างข้างเดียว อันเป็นคุณสมบัติของพระธรรมภิกขุในยุคพุทธวัฒนธรรมปัจจุบัน

โดยสรุป ในสังคมพุทธวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิต พระธรรมภิกขุจำเป็นต้องสื่อสารธรรมะอย่างเปิดกว้าง โดยเน้นคุณค่าร่วมสากล เช่น เมตตา ความว่างจากอัตตา และการไม่เบียดเบียน แทนการชี้ว่าความเชื่อตายตัว การสื่อสารจึงต้องตั้งอยู่บนสัมมาวาจา ความเป็นกลาง และสติ โดยไม่ใช่ถ้อยคำแบ่งแยกหรือแสดงความเหนือกว่า การสื่อสารที่ดีครอบคลุมทั้งเนื้อหา ท่าที และภาษา กาย เช่น สีหน้า น้ำเสียง และการเคลื่อนไหวที่เปี่ยมด้วยเมตตาและความสำรวม ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจในผู้ฟัง นอกจากนี้ พระธรรมภิกขุควรฟังด้วยใจเป็นกลาง เข้าใจความทุกข์หรือความเชื่อที่หลากหลายของผู้ฟัง โดยไม่ตัดสิน และปรับเนื้อหาธรรมะให้เข้ากับจริตบุคคล แนวทางนี้สอดคล้องกับพุทธวิธีการสอน 4 ประการ คือ สันติสนทนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา ที่มุ่งสื่อสารธรรมะอย่างเคารพ เข้าใจ และไม่แบ่งแยก

3. ธรรมภิกขุกับการปลูกฝังธรรมะในเยาวชนและสังคมร่วมสมัย

ในยุคที่เยาวชนต้องเผชิญกับภาวะข้อมูลล้นเกิน ความผันผวนทางสังคม และความคลุมเครือของอัตลักษณ์ตนเอง อันเป็นผลจากกระแสบริโภคนิยมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทของพระธรรมภิกขุจำเป็นต้องปรับตัว การบรรยายธรรมเพียงอย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอ พระธรรมภิกขุต้องเป็นผู้ร่วมค้นหาความหมายของชีวิต เข้าใจบริบทความทุกข์เฉพาะของเยาวชน และใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือสร้างแรงบันดาลใจและกำกับทิศทางชีวิต แนวทางการเทศนาสำหรับเยาวชนในสังคมร่วมสมัยควรมีลักษณะดังนี้

3.1 การเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหา พระธรรมภิกขุในยุคปัจจุบันควรปรับรูปแบบการแสดงธรรม โดยลดการบรรยายเชิงนามธรรมและหันมาสื่อสารที่เข้าถึงโลกภายในของเยาวชนตามความเป็นจริง เน้นการจุดประกายแรงใจด้วยการเล่าเรื่องที่แสดงประสบการณ์จริงในชีวิต เช่น การเผชิญปัญหาในครอบครัว ความเหนื่อยล้าจากระบบการศึกษา หรือการแสวงหาตัวตนในสังคมที่เต็มไปด้วยการเปรียบเทียบ การเล่าเรื่องเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนรู้สึกว่าการธรรมะเข้าใจตน และแสดงให้เห็นว่าธรรมะเป็นที่พึ่งทางใจในสถานการณ์จริงมากกว่าเป็นแนวคิดในอุดมคติ

3.2 การใช้เครื่องมือสื่อสารร่วมสมัย การเข้าถึงเยาวชนในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือสื่อสารที่สอดคล้องกับรูปแบบการรับรู้ พระธรรมภิกขุจึงควรประยุกต์ใช้สื่อร่วมสมัยที่เยาวชนคุ้นเคย เช่น ภาพเคลื่อนไหวแบบแอนิเมชัน หรือมีม (meme) ที่ถ่ายทอดเนื้อหาธรรมะด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงวิดีโอสั้นที่กระชับ ชัดเจน และมีเนื้อหาสาระ เช่น คลิปความยาวประมาณ 1 นาทีที่นำหลักธรรมมาอธิบาย

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

ควบคู่กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน สื่อลักษณะนี้ช่วยสร้างความเข้าใจได้รวดเร็ว โดยเฉพาะเมื่อเผยแพร่ทางช่องทางที่เยาวชนใช้บ่อย ซึ่งจะช่วยให้การแสดงผลขยายพื้นที่จากวัด ธรรมาสน์ หรือเวที กลายเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของเยาวชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการสื่อสารในยุคดิจิทัล

3.3 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของเยาวชน การส่งเสริมบทบาทของเยาวชนในการเผยแพร่ธรรมะควรมีมากกว่าการฟัง โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น โครงการณรณนัยักเทศน์หรือเยาวชนธรรมบรรยาย ซึ่งเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมะด้วยการลงมือปฏิบัติจริง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมความรู้ทางธรรมและพัฒนาทักษะทางศีลธรรมที่จำเป็นต่อการเติบโตทั้งภายนอกและภายในโลกปัจจุบัน เช่น ความกล้าในการแสดงออก การสื่อสารอย่างมีเหตุผล และการเห็นคุณค่าของธรรมะในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เยาวชนมองพระพุทธศาสนาว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว เรียนรู้ที่จะนำมาปรับใช้กับตนเอง และสื่อสารต่อผู้อื่นด้วยภาษาของตนเอง

โดยสรุป ในยุคที่เยาวชนเผชิญกับความสับสนในอัตลักษณ์และภาวะข้อมูลล้นเกิน พระธรรมกถึกจำเป็นต้องปรับบทบาท ลดลักษณะของผู้สอนเชิงบรรยาย และเพิ่มบทบาทของผู้ร่วมค้นหาความหมายชีวิต โดยใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือสร้างแรงบันดาลใจ การเทศนาสำหรับเยาวชนควรลดเนื้อหาธรรมะและเพิ่มการเล่าเรื่องที่แสดงประสบการณ์จริง เพื่อเปิดพื้นที่ให้ธรรมะสัมผัสจิตใจและสร้างพลังเปลี่ยนแปลงภายใน นอกจากนี้ พระธรรมกถึกควรประยุกต์ใช้สื่อร่วมสมัย เช่น แอนิเมชัน มีม หรือคลิปสั้นบนแพลตฟอร์มยอดนิยมเพื่อสื่อสารธรรมะอย่างกระชับ เข้าถึงง่าย และไม่จำกัดอยู่ในบริบทวัดเพียงอย่างเดียว การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในโครงการสร้างสรรค์ช่วยเสริมทักษะศีลธรรม ความมั่นใจ และการสื่อสารอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งปลูกฝังคุณค่าของธรรมะให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริง

รูปแบบธรรมกถึกเชิงวิปัสสนา : การบำบัดจิตใจและปลูกปัญญาในโลกพหุวัฒนธรรม

การวิเคราะห์บทบาทของพระธรรมกถึกในยุคพหุวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่า สังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต บทบาทของพระธรรมกถึกในฐานะผู้ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนต้องปรับเป็นการสอนแบบชี้แนะ ที่สามารถสื่อสารธรรมะด้วยเมตตา เปิดกว้าง เข้าถึงผู้คนทุกกลุ่ม ผู้เขียนสังเคราะห์ความรู้จากการวิเคราะห์เป็นกรอบองค์ความรู้ที่เข้าใจได้ง่าย ตั้งชื่อว่า MIND Model ย่อมาจาก Multicultural-Inspired Noble Dhamma Communication หมายถึง การสื่อสารธรรมะแบบมีเมตตา ในยุคพหุวัฒนธรรม คำว่า MIND แปลว่าจิตใจ อันเป็นหัวใจของการแสดงธรรม ประกอบด้วย

ตัว M คือ Mindful Healing หมายถึง การบำบัดจิตใจผู้ฟังด้วยสติและเมตตา พระธรรมกถึกในยุควิกฤติมีบทบาทมากกว่าการแสดงธรรมตามลำดับคำสอน โดยต้องมีความสามารถบำบัดจิตใจผู้คนที่ประสบความทุกข์ ภาวะซึมเศร้า และความหลงทางในชีวิต หลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานของการสื่อสารที่อ่อนโยน ไม่ตัดสิน และเกื้อกูลผู้อื่น หลักอริยสัจ 4 เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ต้นเหตุของความทุกข์ และเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นจริง (มรรค) การฝึกสติปัฏฐาน 4 ช่วยประทับระครองจิตของตนเองในการเทศนาให้มั่นคงและเที่ยงตรง

ตัว I คือ Inclusive Communication หมายถึง การสื่อสารธรรมะอย่างเปิดกว้าง ไม่แบ่งแยก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในโลกที่มีความแตกต่าง พระธรรมกถึกต้องพัฒนาภาษาธรรมะให้เป็นสากล เข้ากับคนต่างจริต ต่างศาสนา หรือต่างความเชื่อ หลีกเลียงถ้อยคำที่ตัดสินหรือแสดงความเหนือกว่า สื่อสารด้วย

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

เมตตาและอุเบกขา ตั้งอยู่บนหลักสัมมาวาจา นอกจากนี้ต้องตระหนักถึงอวัจนภาษา เช่น สีหน้า น้ำเสียง และ กิริยาอาการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อจิตใจผู้ฟังเทียบเท่าถ้อยคำ ท่าทีที่สงบ สำรวม และอ่อนโยนช่วยให้การสื่อสารเกิด ประโยชน์

ตัว N คือ Nurturing Youth Empowerment หมายถึง การปลูกพลังเยาวชนด้วยธรรมะ ในยุคที่ เยาวชนเผชิญกับข้อมูลจำนวนมาก ความผันผวนทางสังคม และความสับสนในอัตลักษณ์ พระธรรมก็ถูกต้อง เปลี่ยนบทบาทของผู้สอน มาเป็นผู้ร่วมค้นหาความหมายของชีวิต ปรับรูปแบบการสอนจากการสอนเชิง นามธรรม มาเป็นการเล่าเรื่องที่แสดงประสบการณ์ชีวิตจริง ประยุกต์ใช้สื่อร่วมสมัยเพื่อให้ธรรมะเข้าถึงจิตใจ เยาวชน การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมช่วยให้ธรรมะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

ตัว D คือ Dhamma Integrity หมายถึง การยึดมั่นในแก่นธรรม การรักษาความถูกต้อง และความ จริใจของการถ่ายทอดพระธรรมคำสอน แม้พระธรรมก็ควรปรับปรุงแบบให้เข้ากับผู้ฟังตามสถานการณ์ ก็ต้อง ไม่ลดทอนแก่นของพระธรรมคำสอน พระธรรมก็ควรดำรงตนเป็นนักภาวนาเพื่อผู้อื่น มีบทบาทมากกว่าการ เป็นนักพูด โดยเทศน์ด้วยใจที่ว่างจากอดีต ไม่หวังชื่อเสียง ตั้งอยู่บนเจตนาแห่งเมตตาตามแนวพุทธศาสนา

สรุป

การวิเคราะห์ทั้ง 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. บทบาทของพระธรรมกถึกในการบำบัดจิตใจในยุควิกฤติ 2. การสื่อสารธรรมะในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม และ 3. การปลูกพลังธรรมะในเยาวชน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านบทบาทของพระธรรมกถึกในการบำบัดจิตใจในยุควิกฤติ พบว่า ในบริบทของวิกฤตซ้อนวิกฤต ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี พระธรรมกถึกต้องใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานการสื่อสาร ได้แก่ เมตตาที่ให้ถ้อยคำปลอดภัย กรุณาที่เข้าใจทุกข์ของผู้ฟัง มุทิตาที่สนับสนุนความดีงาม และอุเบกขาที่รับฟัง ด้วยใจเป็นกลาง ร่วมกับหลักอริยสัจ 4 ในการวิเคราะห์สภาพจิตใจ และเสนอหนทางคลายทุกข์อย่างมี ขั้นตอน โดยใช้เวลาผู้ฟังทบทวนชีวิต ไม่เร่งรีบ นอกจากนี้ สติปัญญา 4 เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พระธรรม กถึกดำรงสติระหว่างเทศนา แสดงธรรมด้วยอารมณ์สงบ มีปัญญา และอยู่กับปัจจุบันได้มั่นคง

2. ด้านการสื่อสารธรรมะในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ทางศาสนา ความเชื่อ และจิตแห่งวิถีชีวิต พระธรรมกถึกต้องสื่อสารธรรมะแบบไม่แบ่งแยก หลีกเลี่ยงถ้อยคำ ที่ตัดสินหรือแสดงความเหนือกว่า มุ่งเน้นคุณค่าสากล เช่น เมตตา ความว่างจากอดีต และความไม่เบียดเบียน อวัจนภาษา เช่น สีหน้า น้ำเสียง กิริยา และภาวะจิตใจ มีความสำคัญเทียบเท่าคำพูด เพราะช่วยสร้างความ ไว้วางใจและบรรยากาศปลอดภัยแก่ผู้ฟัง การฟังด้วยใจเป็นกลางทำให้การเทศนาเป็นการสื่อสารสองทาง มากกว่าการชี้นำฝ่ายเดียว

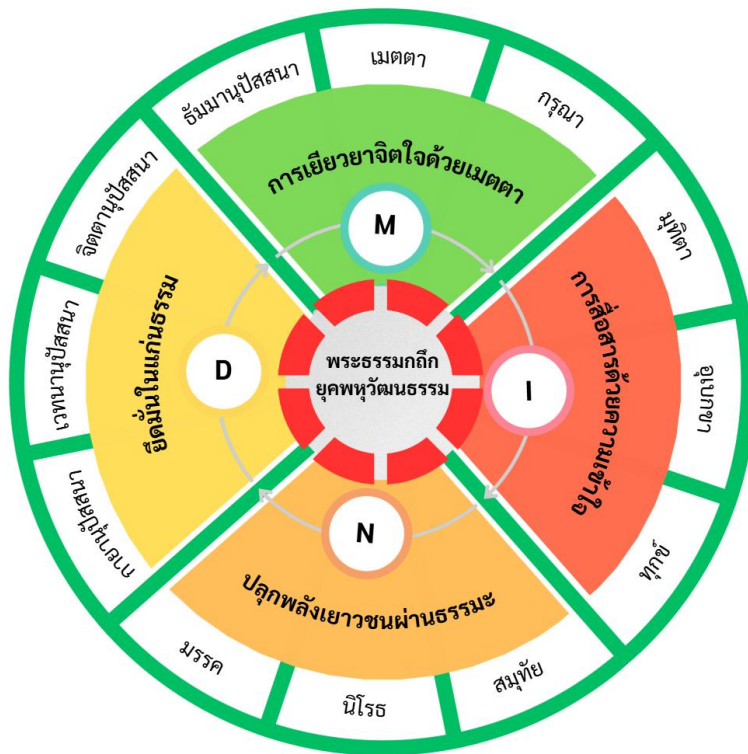
3. ด้านการปลูกพลังธรรมะในเยาวชน พบว่า สำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล พระธรรมกถึกควรเปลี่ยน บทบาทของผู้สอน มาเป็นเพื่อนร่วมทางที่เข้าใจความสับสนในอัตลักษณ์และแรงกดดันจากสังคมบริโภค ปรับ รูปแบบเนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องที่แสดงประสบการณ์จริง ใช้สื่อร่วมสมัย เช่น แอนิเมชัน มีม หรือคลิปสั้น บน แพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่าย เปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วม เช่น โครงการณรน้อยนักเทศน์ เพื่อเสริมทักษะทาง ศิลธรรมและสร้างผู้นำธรรมะรุ่นใหม่เติบโตจากประสบการณ์ตรง

ผู้เขียนสังเคราะห์ทั้งหมดนี้เป็น MIND Model อันเป็นกรอบแนวคิดที่แสดงวิถีธรรมกถึกเชิงวิปัสสนา ซึ่งใช้พระธรรมคำสอนเป็นพลังแห่งการบำบัดจิตใจ การสื่อสาร และการปลูกปัญญาธรรมร่วมสมัย ประกอบด้วย ตัว

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๔ และระดับนานาชาติครั้งที่ ๓ “รุ่งอรุณแห่งสันติภาพ”

M – Mindful Healing คือ การบำบัดจิตใจด้วยสติและเมตตา ตัว I คือ Inclusive Communication หมายถึง การสื่อสารอย่างเปิดกว้างไม่แบ่งแยก ตัว N คือ Nurturing Youth Empowerment หมายถึง การปลูกพลังเยาวชนด้วยธรรมะ และ ตัว D คือ Dhamma Integrity หมายถึง การยึดมั่นในแก่นธรรมด้วยความจริงใจ

เอกสารอ้างอิง (Reference)

- กองพุทธศาสนศึกษา. (2553). ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2544) พุทธวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพกิตติปัญญาคุณ (กิตติวุฒโฒภิกขุ). (2544). วิชาพระธรรมกถึก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2547). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. (2547). คัมภีร์อภิธานวรรณ. กรุงเทพมหานคร : ประยูรวงศ์พรินท์ติ้ง.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยากร). (2557). พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2548). ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม : ทะลุกรอบและกับดักของความคิดแบบคู่ตรงข้าม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์.
- พระปลัดคมศักดิ์ รุ่งศิริ, พระปลัดสมชาย ดำเนิน. (2565). พระธรรมกถึกกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมไทย. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 4(1), 18-28.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2566). ระบบสุขภาวะทางจิตเพื่อสังคมไทยไร้ความรุนแรง. เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 16. (27 พฤศจิกายน 2566) : 1-17.
- New York Post, (2025), How Endless Scrolling across Social Media Leads to Insta-Misery, [ออนไลน์]. แหล่งอ้างอิง: <https://nypost.com/2025/04/22/lifestyle/how-endless-scrolling-across-social-media-leads-to-insta-misery/> 22 April 2025.